

Vilka är lokalpolitikerna i Gävleborg och hur nöjda är medborgarna?

Sveriges Kommuner och Landsting har i den här rapporten, som är baserad på SCB-statistik, tittat på vad som är utmärkande för de lokala politikerna i Gävleborg. Vilka är de förtroendevalda? Vilka är det som lägger merparten av sin tid på att ta ansvar för vår vardag, att prioritera och att fatta beslut som påverkar och skapar förutsättningar för dem som bor och arbetar i Gävleborg?

De allra flesta, 96 procent, av de över femtonhundra förtroendevalda i Gävleborg är fritidspolitiker och sköter därmed sina uppdrag vid sidan av studier eller ordinarie arbeten.

De flesta samhällsgrupper är väl representerade bland de förtroendevalda. Till exempel motsvarar grupperna utrikes födda och småbarnsföräldrar väl gruppernas andel av befolkningen.

I rapporten redovisas även hur nöjda medborgarna är med den kommunala verksamheten och vilket förtroende de har för lokalpolitikerna. Den lokala demokratin och den kommunala verksamheten får högt betyg, samtidigt som de förtroendevalda – som är ytterst ansvariga för hur verksamheten fungerar – paradoxalt nog får lägre betyg.

Innehållsförteckning

Högt valdeltagande i Gävleborg	3
1 542 förtroendevalda	4
Många småbarnsföräldrar	5
Jämn könsfördelning i landstinget Gävleborg	9
Sammanfattning representativitet	10
Större förtroende för verksamheten än för politikerna	12
Sju av tio är nöjda med den kommunala demokratin	12
Medborgarna nöjda med verksamheten	14
Sammanfattning förtroendet	16

Högt valdeltagande i Gävleborg

Valen till kommun- och landstingsfullmäktige ger medborgarna möjlighet att påverka vilken politik som ska föras på lokal och regional nivå. Eftersom kommuner och landsting ansvarar för en stor del av välfärdssektorn, innebär det ett mer direkt inflytande över vardagsnära tjänster som vård, skola och omsorg. Fullmäktigeledamöterna är folkvalda medan förtroendevalda i styrelser och nämnder tillsätts av fullmäktige. Även om valdeltagandet varierar mellan olika samhällsgrupper så är valdeltagandet, liksom i övriga Sverige, generellt sett högt i Gävleborg.

Valdeltagande till kommun- och regionvalet 2006

Valdeltagandet i kommun- och landstingsvalet i Gävleborg ligger på en relativt jämn nivå kommunerna emellan och strax under genomsnittet för landet som helhet. Valdeltagandet varierar från 73 procent i Ljusdal till 79 procent i Ovanåker och Sandviken.

Valdeltagande (procent)

Kommuner	
Bollnäs	76
Gävle	78
Hofors	76
Hudiksvall	76
Ljusdal	73
Nordanstig	75
Ockelbo	77
Ovanåker	79
Sandviken	79
Söderhamn	78
Landstinget Gävleborg	77
	79

1 542 förtroendevalda

Det finns 1 346 förtroendevalda kommunpolitiker och 186 landstingspolitiker i Gävleborg. Det gör att det i genomsnitt går 205 invånare på varje kommunpolitiker vilket innebär att det är något färre förtroendevalda per invånare än det genomsnittliga i landets kommuner och landsting. Det ska också jämföras med den nationella nivån där det går 26 000 invånare per riksdagsledamot.

Högst andel politiker per invånare i Gävleborg hittar man i de mindre kommunerna Ockelbo, Hofors och Nordanstig där omkring var hundra invånare är politiker. I den största kommunen, Gävle, är det en lägre andel förtroendevalda per invånare. I landstinget Gävleborg är det av naturliga skäl betydligt färre politiker per invånare.

Antal förtroendevalda och invånare per förtroendevald

Kommuner	Antal förtroendevalda	Invånare per förtroendevald
Bollnäs	134	196
Gävle	202	458
Hofors	87	116
Hudiksvall	199	186
Ljusdal	115	167
Nordanstig	75	131
Ockelbo	82	74
Ovanåker	105	113
Sandviken	192	191
Söderhamn	155	169
Alla kommuner i Gävleborg	1346	205
Landstinget Gävleborg	186	1482
Hela riket (kommun och landsting)	44 000	179

I Gävleborg har totalt 55 personer i kommunerna och 10 i landstinget ett hel eller deltidsuppdrag som politiker (4 procent av politikerna). Det betyder att av de 1 542 förtroendevalda i Gävleborg är det 1 467 (96 procent av politikerna) som sköter sina uppdrag på fritiden vid sidan av studier eller ordinarie arbeten.

Antal förtroendevalda på heltid, deltid och fritid.¹

Kommuner	Heltid	Deltid	Fritid
Bollnäs	1	3	130
Gävle	5	7	190
Hofors	1	0	86
Hudiksvall	3	4	192
Ljusdal	2	5	108
Nordanstig	1	0	74
Ockelbo	1	0	81
Ovanåker	1	4	100
Sandviken	1	10	181
Söderhamn	2	4	149
Alla kommuner i Gävleborg	18	37	1291
Landstinget Gävleborg	1	9	176

Många småbarnsföräldrar

Det är bra om politikernas sammansättning återspeglar befolkningens, bland annat när det gäller kön, ålder, utbildning, inkomst och födelseland. Olika grupper har olika erfarenheter och perspektiv, vilket är en resurs i beslutsfattandet. I stort motsvarar representativiteten i Gävleborg den genomsnittliga i landets kommuner, även om det varierar mellan Gävleborgs kommuner.

Fördelningen mellan kvinnor och män är jämnare bland de förtroendevalda i Gävleborg än i riket som helhet. Männerna är dock något överrepresenterade i alla kommuner utom i Ockelbo där kvinnorna är fler än männen.

Kön (procent)

Kommun	Män	Kvinnor
Bollnäs	58	42
Gävle	53	48
Hofors	53	47
Hudiksvall	55	45
Ljusdal	59	41
Nordanstig	59	41

¹ Siffrorna är baserade på SCB:s statistik vilket innebär att lokala förändringar kan förekomma efter insamlingstillfället.

Ockelbo	48	52
Ovanåker	53	47
Sandviken	56	44
Söderhamn	59	41
Alla kommuner i Gävleborg	56	45
Hela riket	58	42

När det gäller åldersfördelning, ser man samma mönster som i landet som helhet. Framförallt är de unga (18-29 år) och i viss mån även pensionärer (över 65 år) underrepresenterade bland de förtroendevalda. Det är variationer mellan kommunerna och Gävle och Bollnäs har till exempel relativt hög andel unga och i Ljusdal är pensionärerna väl representerade.

Ålder (procent)

Kommun	18-29 år		30-49 år		50-64 år		65- år	
	F-valda	Befolkn	F-valda	Befolkn	F-valda	Befolkn	F-valda	Befolkn
Bollnäs	13	15	30	30	43	28	14	27
Gävle	14	19	32	34	42	25	12	22
Hofors	5	14	31	30	44	27	21	29
Hudiksvall	11	15	28	31	47	29	15	25
Ljusdal	6	15	23	29	44	28	28	28
Nordanstig	5	14	25	30	57	30	12	26
Ockelbo	.	12	43	31	45	30	12	27
Ovanåker	.	14	30	30	47	29	24	27
Sandviken	8	14	31	32	43	27	18	26
Söderhamn	6	13	31	31	43	29	20	27
Alla kommuner i Gävleborg	8	16	30	32	45	27	17	25
Hela riket	7	18	33	34	43	25	17	22

I Gävleborg är gruppen utrikes bättre representerade än i landet som helhet. Det finns variationer kommunerna emellan men i de flesta kommunerna är utrikes födda väl representerade.

Utrikes födda (procent)

Kommun	Förtroende- valda	Befolkningen
Bollnäs	6	5
Gävle	8	10
Hofors	8	12
Hudiksvall	3	6
Ljusdal	7	5
Nordanstig	1	4
Ockelbo	10	4
Ovanåker	4	3
Sandviken	8	8
Söderhamn	7	6
Alla kommuner i Gävleborg	6	8
Hela riket	8	15

Gifta personer är överrepresenterade bland de förtroendevalda i samtliga kommuner i Gävleborg liksom i övriga landet. I Ockelbo är till exempel 67 procent av de förtroendevalda gifta medan motsvarande andel bland alla invånare i kommunen är 41 procent.

Andel gifta (procent)

Kommun	Förtroendevalda	Befolkningen
Bollnäs	52	40
Gävle	49	39
Hofors	67	43
Hudiksvall	53	39
Ljusdal	61	40
Nordanstig	61	40
Ockelbo	67	41
Ovanåker	64	44
Sandviken	60	43
Söderhamn	57	42
Alla kommuner i Gävleborg	58	40
Hela riket	62	43

Småbarnsföräldrar är väl representerade bland de förtroendevalda i kommunerna i Gävleborg. Nästan var tionde förtroendevald har barn under sex år och högst andel finns i Nordanstig där småbarnsföräldrar utgör 15 procent av de förtroendevalda.

Småbarnsföräldrar (procent)

Kommun	Förtroende- valda	Befolkningen
Bollnäs	9	10
Gävle	9	11
Hofors	12	9
Hudiksvall	6	11
Ljusdal	10	10
Nordanstig	15	10
Ockelbo	9	10
Ovanåker	6	10
Sandviken	9	11
Söderhamn	8	9
Alla kommuner i Gävleborg	9	11
Hela riket	10	12

De förtroendevalda i Gävleborg arbetar inom olika sektorer och 45 procent arbetar i den privata sektorn vilket är något lägre än andelen i landet som helhet.

Variationerna är relativt stora kommunerna emellan. I Sandviken arbetar till exempel fler än hälften i den privata sektorn. Kommunanställda är väl representerade i samtliga kommuner och störst andel har Hudiksvall där knappt hälften av de förtroendevalda är kommunanställda.

Anställningssektor (procent)

Sektor	Statlig	Kommun	Landsting	Privat	Kommunalt Bolag
Bollnäs	9	36	7	47	1
Gävle	20	31	6	41	2
Hofors	7	38	2	49	4
Hudiksvall	4	47	7	40	2
Ljusdal	6	45	7	43	.
Nordanstig	3	36	9	50	2
Ockelbo	6	45	6	41	3
Ovanåker	7	33	7	49	4
Sandviken	2	38	8	52	1
Söderhamn	8	39	5	46	2
Gävleborg	8	39	7	45	2
Hela riket	10	35	5	48	2

I samtliga kommuner i Gävleborg liksom i landet som helhet är de med eftergymnasial utbildning överrepresenterade bland de förtroendevalda samtidigt som de med endast förgymnasial utbildning är underrepresenterade. I Gävle och Sandviken har varannan förtroendevalda eftergymnasial utbildning och de kommunerna är tydliga exempel på detta samband. Ovanåker har den jämnaste fördelningen.

Utbildningsnivå (procent)

Utbildning	Förgymnasial		Gymnasial		Eftergymnasial	
	F-valda	Befolkning	F-valda	Befolkning	F-valda	Befolkning
Bollnäs	11	24	48	55	41	20
Gävle	10	23	38	47	52	30
Hofors	15	29	53	54	32	17
Hudiksvall	12	25	45	52	44	23
Ljusdal	13	27	48	56	40	17
Nordanstig	20	29	45	54	35	16
Ockelbo	17	30	36	51	47	19
Ovanåker	25	33	47	52	28	16
Sandviken	10	25	42	53	49	22
Söderhamn	11	27	51	54	38	19
Gävleborg	13	25	45	51	42	23
Hela riket	12	21	42	47	47	32

Jämn könsfördelning i landstiget Gävleborg

I landstinget Gävleborg finns det 186 förtroendevalda varav en är heltidsanställda, nio är deltidsanställda och 176 är fritidspolitiker. Valdeltagandet är på 77 procent vilket är något under riksgenomsnittet. Nedan följer en sammanställning över de förtroendevaldas representation i landstinget Gävleborg.

Landstingstabell (procent)

Kön	Män		Kvinnor					
	56		44					
Ålder	-29 år		30-49 år		50-64 år		65- år	
	F-valda	Befolkning	F-valda	Befolkning	F-valda	Befolkning	F-valda	Befolkning
	4	16	28	32	54	27	14	25
Utrikes födda	Förtroendevalda		Befolkningen					
	6		8					

Gifta	Förtroendevalda		Befolkningen			
	53		40			
Småbarns föräldrar	Förtroendevalda		Befolkningen			
	7		11			
Anställning	Statlig	Kommun	Landsting	Privat	Kommunalt bolag	
	11	30	25	33	1	
Utbildnings nivå	Förgymnasial		Gymnasial		Eftergymnasial	
	F-valda	Befolkning	F-valda	Befolkning	F-valda	Befolkning
	7	25	40	51	54	23

Precis som i kommunerna visar statistiken att de förtroendevalda representerar olika samhälls- och åldersgrupper. Könsfördelningen är relativt jämn och gruppen utrikes födda är väl representerad även i landstinget.

Sammanfattning representativitet

Det politiska uppdraget innebär att förtroendevalda fattar beslut för medborgarnas räkning. De ska värdera olika synpunkter och förslag, göra avvägningar och prioriteringar och ta ställning till vad som bäst tillgodoser det samlade medborgarintresset.

I kommunerna i Gävleborg är de förtroendevalda 1 346 till antalet och i landstinget Gävleborg är de 186. Av dessa är hela 96 procent fritidspolitiker och bara fyra procent del- eller heltidspolitiker.

Statistiken visar att de förtroendevalda har olika bakgrund och erfarenheter. Att det finns förtroendevalda som väl avspeglar medborgarnas sammansättning är viktigt för att få olika perspektiv i beslutsfattandet och det underlättar möjligheten till kontakt. I stort motsvarar representativiteten i Gävleborg den i landet som helhet, även om det finns variationer mellan Gävleborgs kommuner. Exempelvis är grupperna småbarnsföräldrar och utrikes födda väl representerade i kommunerna i Gävleborg.

Närheten till de förtroendevalda gör det lättare för medborgarna att ha kontakt med politiker mellan valen. Det är enklare att kontakta den lokala eller regionala företrädaren än riksdagspolitikern för att framföra åsikter och argument. Det går i

2009-09-21

genomsnitt en lokal företrädare på 205 medborgare bland kommunerna i Gävleborg, att jämföra med 349 riksdagsledamöter på hela Sveriges befolkning.

Större förtroende för verksamheten än för politikerna

I förra kapitlet beskrevs hur de förtroendevalda ser ut i Gävleborg och vad som skiljer dem från riket i stort. I det här kapitlet visas hur medborgarna ser på sina lokalpolitiker och hur nöjda de är med skötseln av de kommunala verksamheterna.

Sju av tio är nöjda med den kommunala demokratin

SOM-institutet² vid Göteborgs universitet genomför varje år en nationell undersökning i syfte att kartlägga den svenska allmänhetens vanor och attityder på temat samhälle, politik och medier. Nedan redovisas resultatet från ”Medborgarnas syn på demokratin” från 2007 och de tre frågor som handlar om hur medborgarna ser på demokratin, verksamheten och de förtroendevalda i den egna kommunen.

Resultaten visar att invånarna är nöjda med hur demokratin fungerar i kommunen och ganska nöjda med hur den kommunala servicen fungerar, medan andelen som är nöjda med hur kommunstyrelsen sköter sin uppgift är något lägre. Det är dock betydligt fler som tycker att kommunstyrelsen sköter sig bra, än tvärtom.

*1. Hur nöjd man är med hur demokratin fungerar i den egna kommunen.
(procent)*

	Mycket nöjd	Ganska nöjd	Inte särskilt nöjd	Inte alls nöjd
Kommun	9	61	24	6

² SOM-institutet är centrum för den undersöknings- och seminarieverksamhet som drivs gemensamt av Institutionen för journalistik och masskommunikation (JMG), Statsvetenskapliga institutionen samt Centrum för forskning om offentlig sektor (CEFOS) vid Göteborgs universitet.

2. Hur nöjd man är med den kommunala servicen (balansmått)³

	Balansmått
Hur nöjd med den kommunala servicen i sin helhet.	+ 46

3. Hur man uppfattar att kommunstyrelsen där man bor sköter sin uppgift (procent)

	Mycket bra	Ganska bra	Varken bra eller dåligt	Ganska dåligt	Mycket dåligt	Ingen uppfattning
Kommun	3	34	33	12	4	12

³ Balansmättet visar skillnaden mellan de som svarat att man är nöjd och de som svarat att man är missnöjd. Det kan variera från plus hundra till minus hundra. Uppfattningen om servicen i sin helhet får ett balansmått på + 46 vilket betyder att merparten av invånarna är nöjda med den kommunala servicen.

Medborgarna nöjda med verksamheten

Vid sidan av den nationella mätningen görs även lokala mätningar. I Gävleborg har sex av tio kommuner med hjälp av Statistiska centralbyrån genomfört egna omfattande medborgarundersökningar. Nedan redovisas svaren på några av de frågor som rör uppfattningen om kommunen som boplats, hur de kommunala verksamheterna sköts och vilket inflytande man har som invånare i sin kommun. De svarande har fått betygsätta kommunen på en skala från 1-10, där 1 är det lägsta betyget.

Invånarna i Gävleborg liksom i landet som helhet är mer nöjda med kommunen som en plats att bo och leva på och hur den kommunala verksamheten fungerar, jämfört med möjligheten till insyn och inflytande över de kommunala besluten och verksamheterna.

Hur nöjd är du med...

	...din kommun i dess helhet som en plats att bo och leva på?hur din kommun sköter sina olika verksamheter?	...den insyn och det inflytande invånarna har över kommunens beslut och verksamheter?
Gävle (08)	6,8	5,5	4,1
Hofors (05)	6,1	4,9	4,3
Ljusdal (09)	7,0	5,6	4,4
Ockelbo (06)	7,6	5,8	5,0
Sandviken (08)	6,6	5,3	4,2
Söderhamn ((07)	6,6	5,7	4,4
Hela riket (08)	7,2	6,0	4,7

Några av frågorna berör specifikt förtroendet för de förtroendevalda. Förtroendebetygen varierar mellan de olika kommunerna men är generellt sett lägre än betygen för hur man upplever kommunen som boplats och för hur nöjd man är med de kommunala verksamheterna.

Hur nöjd är du med...

	...hur kommunens politiker lyssnar till invånarnas synpunkter?	...hur kommunens politiker arbetar för kommunens bästa?hur kunniga kommunens politiker är?
Gävle (08)	3,4	4,2	3,9
Hofors (05)	3,9	4,5	3,9
Ljusdal (09)	4,3	4,6	4,1
Ockelbo (06)	5,2	6,0	5,3
Sandviken (08)	3,8	4,5	4,2
Söderhamn ((07)	4,4	5,2	4,5
Hela riket (08)	4,6	5,3	4,8

Sammanfattning förtroende

Resultaten från undersökningarna⁴ visar att medborgarna är nöjda med det demokratiska systemet i de kommuner de bor i. De är även ganska nöjda med den egna kommunens service medan de är mindre nöjda med sina möjligheter till inflytande och har lägre förtroende för de förtroendevalda.

Gävleborgs kommuner, liksom riket som helhet, har lägre värden på frågor om förtroendet för förtroendevalda än för den verksamhet som politikerna ansvarar för.

Att de förtroendevalda får lägre betyg än verksamheterna kan bero på att de i sitt uppdrag måste göra svåra avväganden och ibland fatta obekväma beslut. Det kan vara svårt för medborgarna att se kopplingen till helhetsansvaret.

Vidare kan det lägre förtroendet bero på att invånarna har mer kontakt med verksamheterna direkt än med politikerna. De ser vad personalen gör men inte vad politikerna uträttar.

Siffrorna kan dock ge en missvisande bild. Det finns undersökningar som visar att medborgare vid djupintervjuer tenderar att först svara att de har lågt förtroende för politiker medan att de vid ett längre samtal ger en mer nyanserad bild.⁵

⁴ "Medborgarnas syn på demokratin", 2007 SOM-institutet och SCB:s medborgarundersökning

⁵ "Politikens meningslöshet – om misstro, cynism och utanförskap", Tommy Möller, Stockholms universitet.